

Sygn. akt: I Ns 1/22 zagr

POSTANOWIENIE

Dnia 15 grudnia 2022 r.

Sąd Rejonowy w Chełmnie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia Monika Mleczek-Pawlikowska
-----------------	-----------------------------------

Protokolant:	Stażysta Anna Dziędzińska
--------------	---------------------------

po rozpoznaniu w dniu 08 grudnia 2022 r. w Chełmnie

na rozprawie

sprawy z wniosku małoletniej V. W. w imieniu której działa przedstawicielka ustawowa M. W. (1),

z udziałem M. W. (2), (...) Banku S.A. z siedzibą w W., małoletnich P. K. (1), P. K. (2) i A. K. (1) w imieniu których działają przedstawiciele ustawowi K. K. i S. K.

o zatwierdzenie uchylecia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniej V. W. po A. K. (2) i C. K.

postanawia:

1. Oddalić wniosek.
2. Ustalić, iż koszty postępowania ponoszą wnioskodawczyni i uczestnicy postępowania, każdy zgodnie ze swoim udziałem w sprawie.

Sędzia

Monika Mleczek-Pawlikowska

Sygn. akt I Ns 1/22

UZASADNIENIE

W dniu 9 sierpnia 2021r. małoletnia V. W. w imieniu której działa przedstawicielka ustawowa M. W. (1), reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, wniosła do Sądu Rejonowego dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie, o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po prababci A. K. (2), zmarłej dnia 19.04.2019r. i pradiadku C. K. zmarłym dnia 12.02.2019r. i o przyjęcie oświadczeń o odrzuceniu spadku po wyżej wymienionych osobach.

Jak wynika z uzasadnienia wniosku, małoletnia wraz z rodzicami na stałe zamieszkuje w (...). Matka małoletniej złożyła w swoim imieniu, w terminie, oświadczenie o odrzuceniu spadku po wyżej wymienionych osobach. Natomiast

w imieniu małoletniej nie złożyła oświadczenia w terminie, gdyż była przekonana, iż postanowienie Sądu Rodzinnego wyrażające zgodę na odrzucenie spadku przez małoletnią jest wystarczające i nie musi podejmować innych czynności.

Postanowieniem z dnia 10 września 2021r., Sąd Rejonowy (...) I Wydział Cywilny, uznał się niewłaściwym i sprawę przekazał do rozpoznania do Sądu Rejonowego w Chełmie.

Postanowieniem z dnia 10 października 2022r. wezwano do udziału w sprawie w charakterze uczestników postępowania (...) Bank S.A. z siedzibą w W., małoletnich P. K. (1), P. K. (2) i A. K. (1) reprezentowanych przez przedstawicieli ustawowych S. K. i K. K..

(...) Bank S.A. z siedzibą w W., reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika wniósł o oddalenie wniosku.

W uzasadnieniu pisma (k. 77 – 79) przedstawił argumenty na zasadność swojego stanowiska.

Na rozprawie w dniu 8 grudnia 2022r. przedstawiciele ustawowi małoletnich uczestników oświadczyli, iż zgadzają się z wnioskiem.

Sąd ustalił, co następuje.

C. K. zmarł w dniu 12 lutego 2019r. w Ś., a jego żona A. K. (2) zmarła w dniu 19 kwietnia 2019r. w B., gdzie było ich ostatnie miejsce zwykłego pobytu. Prawnuczka obojga spadkobierców jest V. W. urodzona (...) w Gros-G., N., córka M. W. (1) i M. W. (2). Małoletnia wraz z rodzicami na co dzień zamieszkuje w N..

/dowody: odpis skrócony aktu zgonu k. 15 w aktach sprawy (...), odpisy skrócony aktu urodzenia k. 12, rozszerzone zaświadczenie o zameldowaniu wraz z tłumaczeniem na j. polski k. 16 – 18/

Matka małoletniej M. W. (1) w trakcie imprezy rodzinnej pod koniec maja 2019r. dowiedziała się, że dziadkowie pozostawili jakieś długi. Zostało zorganizowane spotkanie z notariuszem, gdzie ona sama, jej matka, jej siostry, jej ciocia wraz dziećmi odrzucili w terminie spadek po A. K. (2) i C. K.. Matka małoletniej dowiedziała się, iż żeby złożyć takie oświadczenie w imieniu małoletniej musi złożyć wniosek do Sądu Rodzinnego.

/dowody: przesłuchanie za małoletnią wnioskodawczynię jej przedstawicielki ustawowej M. W. (1) k. 94/

Matka małoletniej w dniu 16 sierpnia 2019r. wniosła do Sądu Rejonowego (...) o wyrażenie zgody na odrzucenie spadku w imieniu małoletniej po A. i C. K.. Sprawa przekazana została do rozpoznania do Sądu Rejonowego (...), o czym matka małoletniej dowiedziała się jak już wróciła do N.. Matka małoletniej telefonicznie z sądu (...) dowiedziała się, że musi czekać na informacje. W listopadzie 2019r. odbyło się posiedzenie niejawnie na którym zapadło postanowienie.

/dowody: odpis wniosku k. 19, okoliczność bezsporna, przesłuchanie za małoletnią wnioskodawczynię jej przedstawicielki ustawowej M. W. (1) k. 94/

Postanowieniem z dnia 30 listopada 2019r., Sąd Rejonowy (...) (sygn. (...)) zezwolił M. W. (1) i M. W. (2) działającym w imieniu małoletniej V. W., na odrzucenie spadku po A. K. (2) i C. K..

/dowód: odpis postanowienia k. 20/

Matka małoletniej telefonicznie uzyskała informację, iż musi opłacić wniosek o wydanie odpisu prawomocnego postanowienia. Mogło to być w listopadzie 2019r., lub pod koniec listopada. Matka małoletniej była przekonana, iż to prawomocne postanowienie Sądu Rodzinnego zakończy sprawę odrzucenia spadku przez małoletnią. Jeszcze jak była u notariusza, to usłyszała, iż to będzie „załatwione przez Sąd”.

/dowody: przesłuchanie za małoletnią wnioskodawczynię jej przedstawicielki ustawowej M. W. (1) k. 94/

O tym, iż postanowienie to nie kończy sprawy matka małoletniej dowiedziała się w wakacje 2021r. kiedy to przyszło pismo z Sądu w sprawie stwierdzenia nabycia spadku i okazało się, iż są długi po dziadkach. Matka małoletniej od poprzedniego pobytu przyjechała do P. dopiero w wakacje 2021r., ponieważ wcześniej były ograniczenia związane z covidem, a potem w lipcu 2020r. urodziła drugą córkę.

/dowody: przesłuchanie za małoletnią wnioskodawczynią jej przedstawicielki ustawowej M. W. (1) k. 94/

Przed tutejszym Sądem toczy się sprawa o stwierdzenie nabycia spadku po A. K. (2) pod sygnaturą (...) z wniosku wierzyciela (...) Bank S.A. z siedzibą w W., w której małoletnia wnioskodawczyni jest uczestniczką postępowania. Do wniosku dołączona została umowa pożyczki zawarta przez spadkobierczynię z (...) Bank S.A. z siedzibą w W..

/okoliczność bezsporna a ponadto odpis wniosku o stwierdzenie nabycia spadku wraz z załącznikiem k. 21 - 32/

Sąd zważył, co następuje.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o przedłożone dokumenty i przesłuchanie za małoletnią wnioskodawczynią ich przedstawicieli ustawowych matki i ojca.

Generalnie za wiarygodne uznano wyjaśnienia przedstawicielki ustawowej małoletniej wnioskodawczyni M. W. (1), gdyż zeznawała ona w sposób spójny i szczerzy. Jej zeznania korespondowały z przedłożonymi w sprawie dokumentami.

Nic nie wniosło do sprawy przesłuchanie ojca małoletniej wnioskodawczyni – M. W. (2), gdyż nie miał on żadnej wiedzy w sprawie, ponieważ wszystkie czynności podejmowała jego żona, a matka małoletniej.

Za wiarygodne uznano zgromadzone w sprawie dokumenty, gdyż ich prawdziwość nie została zakwestionowana przez strony, a i Sąd nie znalazł podstaw do kwestionowania ich prawdziwości.

Zgodnie z art. 1015§ 1 kc, oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Co do zasady oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może bowiem skutecznie złożyć jedynie osoba, której przysługuje pełna zdolność do czynności prawnych. Ponieważ małoletni nie posiada zdolności prawnej, oświadczenie takie może w jego imieniu złożyć przedstawiciel ustawowy lub opiekun prawny. Termin do złożenia oświadczenia biegnie od dnia, w którym przedstawiciel ustawowy lub opiekun prawny dowiedział się o tytule powołania małoletniego do spadku. Złożenie takiego oświadczenia wymaga uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego, wydanego po przeprowadzeniu stosownego postępowania, które niejednokrotnie może zakończyć się po upływie zawitego terminu określonego w art. 1015§ 1 kc.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że skoro termin ten jest terminem zawitym, to nie istnieje możliwość jego przedłużenia (zob. postanowienia z dnia 25 maja 2012 r., I CSK 414/11; z dnia 13 grudnia 2012 r., (...) 18/12; z dnia 25 lutego 2015 r., IV CSK 304/14). W postanowieniu z dnia 20 listopada 2013 r., I CSK 329/13 (OSNC 2014, nr 9, poz. 93, Biul. SN 2014, nr 3, poz. 10, Mon. Prawn. 2014, nr 20, s. 1086-1087). Sąd Najwyższy rozważając wpływ postępowania o zezwolenie na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku przez małoletniego, wskazał, że termin do złożenia takiego oświadczenia nie biegnie do czasu uprawomocnienia się postanowienia sądu opiekuńczego. Skoro bowiem ustawa wymaga przeprowadzenia określonego postępowania poprzedzającego udzielenie zezwolenia, a czas trwania tego postępowania może w niektórych wypadkach uniemożliwić dotrzymanie terminu, to czas ten należy uwzględnić przy ocenie spełnienia przesłanek z art. 1015§ 1 kc. Dlatego też uznać należało, tak jak przyjął to też Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 24 września 2015r. sygn. akt V CSK 686/14, że złożenie wniosku o zezwolenie na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego powoduje zawieszenie na czas trwania postępowania, biegu terminu określonego w tym przepisie.

W niniejszej sprawie matka małoletniej złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po swoim dziadku i babci pod koniec maja 2019r. (25.05.2019r.) Zatem wówczas rozpoczął się bieg terminu sześciu miesięcy do odrzucenia spadku w imieniu jej małoletniej córki, który skończył się w miesiącu listopadzie 2019r. Wniosek do Sądu rodzinnego o

zezwoleń na odrzucenie spadku w imieniu małoletniej, matka małoletniej złożyła w tym terminie, ale była mylnie przekonana, iż prawomocne postanowienie Sądu Rodzinnego wyrażające zgodę na odrzucenie spadku w imieniu małoletniej, jest wystarczającym i nie wymaga składania oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniej. W ocenie Sądu błędu tego nie można uznać za błąd istotny, uzasadniający zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia w terminie.

W myśl art. 1019§ 1 kc jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami:

- 1) uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem;
- 2) spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca.

§ 2 i 3 wskazanego artykułu stanowi zaś, iż spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd.

Oświadczenie dotyczące spadkobrania jest jednostronną czynnością prawną, do której mają zastosowanie przepisy ogólne o wadach oświadczenia woli dotyczące błędu lub groźby (art. 84 i 87 kc, ze zmianami wynikającymi z art. 1019 kc). Spadkobierca może uchylić się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, jeżeli takie zachowanie było konsekwencją błędu prawnie istotnego co do przedmiotu spadku, a do uchylenia się dojdzie przed sądem, który dokonuje jego zatwierdzenia i jednocześnie złoży oświadczenie, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. Oświadczenie o uchyleniu się od tych negatywnych skutków powinno być złożone, zgodnie z art. 88§ 2 kc przed upływem roku od wykrycia błędu. Sąd dokonuje kontroli dopuszczalności uchylenia się od skutków oświadczenia woli, jak i niezłożenia wymaganego oświadczenia, pod kątem spełnienia ustawowych przesłanek. Powołanie się przez spadkobiercę, zgodnie z na działanie pod wpływem błędu wymaga wykazania, że błąd był istotny, dotyczył czynności prawnej i znajduje usprawiedliwienie w okolicznościach sprawy.

Błąd co do treści czynności prawnej może dotyczyć: osoby spadkodawcy, tytułu powołania do dziedziczenia i przedmiotu spadku. Ponadto wyróżnia się również błąd co do prawa.

Zarówno w orzecznictwie Sądu Najwyższego jak i doktrynie (zob. komentarz do kodeksu cywilnego art. 1019 kc. Pod red. Osajda 2015, wyd. 13/W. Borysiak, system Legalis) dopuszcza się uznanie za błąd prawnie istotny błąd co do prawa, jednakże może być uwzględniony jedynie wtedy, gdy nie tylko dotyczył treści oświadczenia woli i był istotny, lecz gdy ponadto był usprawiedliwiony okolicznościami (tak. wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 12.10.2000 r., IV CKN 144/00, OSN 2001, Nr 4, poz. 60). Pogląd taki, na tle art. 1019 kc, przyjęto także w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 29.11.2012 r., (II CSK 171/12, system L.). Przy czym wyróżnia się dwie sytuacje. Pierwszą, gdy spadkobierca nie zdaje sobie sprawy z tego, że upływ terminu 6-miesięcznego powoduje przyjęcie przez niego spadku z nieograniczoną odpowiedzialnością za długi spadkowe (wiedza o treści art. 1015§ 2 kc określona jako błąd co do konsekwencji prawnych). Natomiast druga sytuacja, gdy spadkobierca pozostaje w mylnym przekonaniu nie co do samego skutku fikcji prostego przyjęcia spadku, ale innych skutków wynikających z przepisów prawnych (błąd co do prawa sensu stricto). W pierwszej sytuacji sporne jest, czy spadkobierca może się uchylić od skutków niezłożenia w terminie żadnego oświadczenia. Natomiast w drugiej sytuacji można wyjątkowo dopuścić możliwość powołania się przez spadkobiercę na błąd co do prawa.

W doktrynie i orzecznictwie jako przykłady na możliwość uchylenia się od skutków prawnych na skutek błędu co do prawa wskazuje się sytuację, w której spadkobierca nie składa oświadczenia woli o przyjęciu spadku pozostając w błędzie wynikającym z niezajomości przepisów o formie testamentu w wypadku oczywistej jego nieważności, np. jeżeli spadkodawca spisał go na komputerze i tylko podpisał ręcznie (por. J. Pietrzykowski, Glosa do postanowienia SW w Poznaniu z 27.6.1967 r., III Cr 990/67, OSPiKA 1969, Nr 4, poz. 96, s. 192 oraz A. Szpunar, Wady, s. 29–30). Także na sytuację niezłożenia przez spadkobiercę w przewidzianym terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku

po spadkodawcy, który przed laty porzucił rodzinę, wobec czego spadkobierca był przekonany, że postępowanie to zerwało wszystkie więzy łączące go ze spadkodawcą i jego sprawami. Natomiast wątpliwe jest zastosowanie konstrukcji błędu co do prawa w sytuacji, w której przedstawiciel ustawowy spadkobiercy wystąpił do sądu opiekuńczego o zezwolenie na odrzucenie lub przyjęcie spadku wprost w imieniu małoletniego, lecz po uzyskaniu takiego zezwolenia nie złożył już w terminie żadnego oświadczenia co do przyjęcia lub odrzucenia spadku będąc przekonanym, że czynność taka wobec udzielonego już zezwolenia sądu jest zbędna. W takiej sytuacji względem spadkobiercy znajdzie zastosowanie art. 1015§ 2 kc, gdyż uzyskanie zezwolenia na dokonanie czynności nie oznacza jeszcze dokonania tej czynności (zob. też A. A.M. Szymańska, Termin, s. 274 oraz komentarz do art. 1012 KC, pkt C.II).

W ocenie Sądu w niniejszej sprawie, przedstawicielka ustawowa małoletniej wnioskodawczynie nie wykazała, iż niezłożenie w imieniu małoletniej oświadczenia o odrzuceniu spadku, było wynikiem jakiegokolwiek błędu prawnie istotnego tj. co do przedmiotu spadku, co do treści czynności prawnej lub co do prawa. Niezłożenie przez nią oświadczenia w terminie, wynikało z mylnego odebrania informacji od notariusza co do procedury składania oświadczenia w imieniu małoletniego dziecka i niezajomości prawa.

Reasumując, jak już powyżej wskazano, uchylene się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia spadkowego, może nastąpić jedynie w dwóch przypadkach: pod wpływem błędu lub pod wpływem groźby. Nie stanowi błędu prawnie istotnego niezajomość prawa, zgodnie z maksymą ignorantia iuris nocet (łac. niezajomość prawa szkodzi). Zgodnie z nią nie można zasłaniać się niezajomością normy prawnej, co oznacza, iż nikt nie może podnosić, iż zachował się niezgodnie z normą prawną dlatego, że nie wiedział o jej istnieniu. Dla poprawnego stosowania tej zasady konieczne jest, aby wszystkie akty prawne były publikowane w sposób umożliwiający każdemu zapoznanie się z nimi. W Polsce jest to realizowane poprzez obowiązek publikacji powszechnie obowiązujących źródeł prawa w Dzienniku Ustaw, a pozostałych aktów w Monitorze Polskim.. W konsekwencji względem małoletniej spadkobierczynie znajdzie zastosowanie art. 1051§ 2 kc, to jest przyjęcie spadku przez małoletniego z dobrodziejstwem inwentarza.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd uznał, iż brak było podstaw do zatwierdzenia uchylene się od skutków prawnych niezłożenia w terminie przez małoletnią wnioskodawczynię oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniej po A. K. (2) i C. K., o czym orzeczono na postawie art. 1019§ 3 kc a contrario jak w punkcie 1 sentencji postanowienia.

O kosztach postępowania orzeczono jak w punkcie 2 sentencji postanowienia na postawie art. 520 § 1 kpc, zgodnie z którym każdy uczestnik ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie. Sąd nie dostrzegł podstaw do odstąpienia od ogólnej zasady postępowania nieprocesowego przewidującej ponoszenie przez każdego z uczestników kosztów postępowania związanych ze swoim udziałem w sprawie. W postępowaniu nieprocesowym nie ma dwóch przeciwstawnych sobie stron, dlatego też nie można mówić o przegrywającym, który powinien zwrócić koszty postępowania wygrywającemu (art. 98 § 1). Przeciwnie, z treści całego art. 520 kpc wynika, że ustawodawca zakłada, że w zasadzie uczestnicy postępowania są w tym samym stopniu zainteresowani jego wynikiem, a orzeczenie sądu udziela ochrony prawnej każdemu uczestnikowi. Dlatego ten, kto poniósł koszty sądowe lub koszty zastępstwa procesowego nie uzyska zwrotu wydanych kwot od innego uczestnika, ale i nie jest obowiązany do zwracania kosztów poniesionych przez innego uczestnika.

Sędzia

Monika Mleczo - Pawlikowska

ZARZĄDZENIE

1. (...),
2. (...). M. M. (...)
3. (...)

C., dnia 3 stycznia 2023r.

Sędzia

Monika Mleczko - Pawlikowska